

A Gyermek

a Magyar Gyermektanulmányi Társaság közlönye
az állam és a főváros támogatásával
július és augusztus kivételével megjelenik havonként

Das Kind

Organ der ungarischen Gesellschaft
für Kinderforschung

L'Enfant

Organe de la Société
Hongroise pour
l'étude de l'Enfant

BESZÁMOLÓ

A MAGYAR GYERMEKTANULMÁNYI TÁRSASÁG

IX. (1914.) EGYESÜLETI ÉVÉRŐL.

Meghívó	1
Répay Dániel: Titkári jelentés	5
Ballai Károly: Pénztári jelentés	23
Magyar Gyermektanulmányi Társaság központi és vidéki tisztikara	30

Teleki Sándor gróf, Bárczy István dr. és Náray-Szabó Sándor dr.
közreműködésével szerkesztik

Nagy László
felelős szerkesztő

Berkes János, Grosz Gyula dr. és Ranschburg Pál dr. szerkesztő-
bizottsági tagok. Szerkesztőség: Budapesten, VIII. Üllői-ut 16/b

Az Első Magyar Országos
Gyermektanulmányi

Kongresszus Naplója

és a vele kapcsolatos

kiállítás leírása.

Szerkesztették:

RÉPAY DÁNIEL és BALLAI KÁROLY
a kongresszus főtktára. a kiállítás titkára.

376 oldal, 32 fénynyomatu ábrával. Ára 5 korona.
A társaság tagjainak 4 korona.

E napokban került ki a sajtó alól az 1913. március hó 17. és 18. napjain Budapesten megtartott első magyar gyermektanulmányi kongresszuson elhangzott összes értékes előadásokat s a hozzájuk fűződött tanulságos megvitatásokat magában foglaló, ugyszintén a kongresszussal kapcsolatosan rendezett gyermektanulmányi kiállítást részletesen ismertető hatalmas kötet. Nélkülözhetetlen kutforrása ez a mű mindazoknak, akik a legujabb pedagógiai törekvésekről tájékozódást óhajtanak szerezni. Megrendelhető a Társaság könyvkiadóhivatalában, Budapest, VIII., Mária Terézia-tér 8.

Meghívó.

A MAGYAR GYERMEKTANULMÁNYI TÁRSASÁG
folyó évi május hó 13-án, csütörtök d. e. 11 órakor a
VI., áll. tanítónőképző intézet dísztermében (VI., Felső-
erdősor 3. sz. I. em.) tartja

évi rendes közgyűlését.

A közgyűlés tárgyai lesznek:

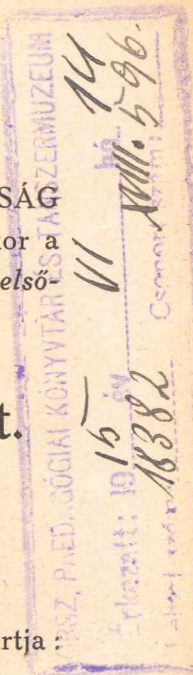
1. *Teleki Sándor* gróf elnöki megnyitója.
2. Emlékbeszéd *Náray-Szabó Sándorról*. Tartja:
Vértes O. József dr.
3. Titkári jelentés. Bemutatja *Répay Dániel*, titkár.
4. Az 1914. évi zárszámadás. Előterjeszti *Ballai Károly*
titkár, id. pénztáros.
5. A számvizsgáló bizottság jelentése.
6. Az 1915. évi költségvetés megállapítása.
7. Tisztujítás.
8. Indítványok.

Tisztelettel kérjük a tagokat, hogy a közgyűlésen
megjelenni sziveskedjenek.

Budapest, 1915. évi április hó 28-án.

Nagy László
ügyvivő alelnök.

Gróf Teleki Sándor
elnök.

BESZÁMOLÓ

a

Magyar Gyermektanulmányi Társaság

IX. (1914.) egyesületi évről.

A választmány megbízásából a Társaság közgyűlése elé terjesztik,
1915. évi május 13.-án:

RÉPAY DÁNIEL ÉS BALLAI KÁROLY

titkár.

titkár, a pénztári és könyvkiadó-hivatal
id. vezetője.

BUDAPEST, 1915.

FRITZ ÁRMIN KÖNYVNYOMDÁJA

VIII., NAP-U. 13.

I.

Titkári jelentés.

Tisztelt Közgyűlés!

Társaságunk 1914. évi működését az első magyar gyermek-tanulmányi kongresszus és kiállítás nyomán fakadt szép tervek megvalósítására irányuló törekvésekkel kezdette meg s amellet lelkesséssel és fokozott buzgósággal kívánta folytatni a magyar gyermek megismerését célzó kutatásait.

A kongresszus munkálataiból s a kiállítás gyűjteményeiből meritett becses tanulságokra támaszkodva, immár arra is gondoltunk, hogy eddigi tapasztalásainkat a gyakorlati gyermeknevelés terén fogjuk gyümölcösöztetni, egyelőre az „Új Iskola“ keretében. Erősen meg voltunk győződve róla, hogy amíg egyrészt eddigi fáradozásaink gyakorlati értékéről tehetünk majd bizonyosságot ezen az úton, másrészt egy olyan újabb alkotással gyarapíthatjuk intézményeink sorozatát, amely további kutatásaink számára mindenkor rendelkezésünkre álló, alkalmas területül szolgált volna.

Nem kevésbé nagy jelentőségű és már-már a legszebb sikert biztosító munkát fejtett ki Társaságunk a Leipzigban 1914. évi szeptember 25—29. napjain rendezni szándékolt IV. nemzetközi népnevelési és népművelési kongresszus magyarországi szervezésével is, amit a kongresszus nemzetközi intézőségének felkérésére és megbízásából folytatott.

E jelentés során szó lesz Társaságunknak más, tervezett és részben megkezdett munkálatairól is, amelyek szintén becses eredményekkel kecsegtették Társaságunk elnökségét s hangyaszorgalmu tagjait.

Sajnos, a nagy buzgósággal megkezdett és serényen folytatott tevékenységünk közepette reánk süjtött az egész földkerekséget lángba-borító villámnak a csapása, amely mindnyájunkat megdöbbentett s egyszerre szűkebb mederbe szorította Társaságunk működését.

A Társaság munkás férfi-tagjai közül számosan fegyvert ragadtak s a megtámadott haza védelmére siettek. Hölgy-tagtársaink a különféle háborús intézmények keretében teljesítenek üdvös szolgálatot, avagy a háború-okozta társadalmi bajok enyhítésén fáradoznak lankadatlan buzgósággal. A Társaságnak csaknem összes vezető egyénei a háború kezdete óta a csatatéren küzdők s azok itt-honmaradt hozzátartozóinak gyámolítására alakult intézményeknek szentelik idejük, erkölcsi és anyagi munkabírásuk javarészét.

Súlyossá tette Társaságunk helyzetét az elmúlt egyesületi évben az is, hogy csaknem összes szubvencióit beszüntették a háború miatt. Ennek következtében folyóiratunkat sem adhattuk ki hónapokint s 7—10. számát kénytelenek voltunk egy füzetben összevonni. Könyvkiadó vállalatunk is szünetel. A Gyermektanulmányi Múzeum s az abban elhelyezett könyvtárunk is zárva vannak, mint-hogy ezek helyiségeinek egyrészét hadi-kórházi célokra kellett átengednünk. Könyvkiadóhivatalunk a Társaság irodahelyiségébe volt kénytelen átköltözni (Üllői-út 16/13. sz. alá).

Vidéki fiókköreink ugyancsak az elsorolt okok miatt szintén alig fejthettek ki némi munkásságot a háború kitörése óta.

A rettenetes háború, ha egy pillanatra megállította is, de meg nem bénította szorgoskodó karjainkat. Csupán csak arra kényszerített bennünket, hogy a váratlanul módosult életkörülményekhez alkalmazkodva, gyermektanulmányi kutatásaink számára újabb feladatokat tűzzünk ki. Okulást igyekeztünk ugyanis meríteni a háborúnak ama hatásaiból, melyeket az, a hősök között is elsőnek bizonyult nemzetünk ifjúságára gyakorolt.

Fájlaljuk ugyan sok más, szép tervünk megvalósításának jobb időkre történt elhalasztását; nem szolgál örömünkre, ha a bösz csaták végeláthatatlan térségein megdicsőült hőseink pusztulására, árváikra s özvegyeikre gondolunk: ámde megnyugtató, felemelő és megvigasztaló hadba-vonult s hazát védő nemzetünk ifjúságának országosan rendezett adatgyűjtésünk alapján földerített számos olyan tulajdonsága, gyermekeink nem egy olyan értékes jellemvonása, egyéni sajátossága, amelynek jelenléte s megismerése azt az erős hitet ébresztheti fel mindannyiunk aggódó lelkében, hogy édes hazánk ifjú nemzedékéből honunk ősi határsáncából, ha kell, az elszánt hősöknek ép oly szilárd s áttörhetetlen ércfala fog kiemelkedni, mint aminő most ejti ámulatba az apák dicső tetteit szemlélő világot!

Hogyha Társaságunk az elmúlt egyesületi évben más munkát nem kezdett, nem folytatott és nem teljesített volna is azon kívül,

aminek nyomán nemzetünk és hazánk jövőjébe vetett ez az erős hit és bizalom fakadhat: már e ténykedésével is lerótnak érezheti a hazai közművelődési munkából magára vállalt kötelezettségét s bizonyítékát szolgáltatotta annak, hogy a magyar kormány, a székesfőváros tanácsa, a különböző hatóságok és magánszemélyek részéről nyert erkölcsi és anyagi támogatást kiérdemelni igyekezett.

Örömlőkre szolgálhat egyébként az is, hogy a vallás- és közoktatásügyi miniszteriumban új ügyosztály szerveztetett az általános pedagógiai kérdések és pedagógiai reformok intézésére. Ennek keretébe utaltatott a gyermektanulmányi ügy is. Szükségesnek véljük ennek a ténynek nagy elvi jelentőségét kiemelni, mert ezzel a változtatással a gyermektanulmány az általános pedagógiai kérdésekkel és reformokkal a közkormányzatban is szoros kapcsolatba és kölcsönhatásba kerül.

Társaságunk elmúlt IX. egyesületi évi működésének alább következő, részletes ismertetése szolgáljon igazolásul az itt előrebocsátottaknak.

Az „Új Iskola“ terve.

Társaságunk a gyermektanulmányi eredmények gyakorlati értékesítésének útját kívánta egyengetni az elmúlt évben azzal, hogy *Domokos Lászlóné* tagtársnőt erkölcsi támogatásban részesíteni határozta egy gyermektanulmányi alapon működő Új Iskola létesítésében. A Társaság „védő bizottságot“ küldött ki *Teleki Sándor* gróf, néhai *Náray-Szabó Sándor* dr. és *Nagy László* személyében az Új Iskola szervezésében való közreműködés céljából. Június 16-án nyilvános szülői értekezletet tartott Társaságunk, melyen *Domokos Lászlóné* részletesen ismertette az Új Iskola programját.

Nagy László ügyvivő alelnökünk elkészítette az iskola részletes nevelési és tanítási tervét, tájékoztató adatott ki az érdeklődő szülők részére az iskoláról s szép sikerrel kezdődött meg már a gyermekek előjegyzése is az Új Iskola szeptemberben megnyitni óhajtott első évfolyamára, amikor váratlanul sötét fellegek borultak országunkra, kitört a világháború s elhalasztatott az Új Iskola működésének megkezdése. Ez azonban korántsem jelenti azt, hogy Társaságunk lemondott volna az iskola létesítéséről. Sőt ellenkezőleg. Ép most indultak meg fokozottabb mértékben az Új Iskola szervezési munkálatai, amelyek a legszebb sikerrel kecsegtetik Társaságunkat a legközelebbi jövőben.

A IV. nemzetközi népnevelési s népművelési kongresszus magyarországi szervezése.

A leipzig 1914. évi nemzetközi könyvpiari kiállítással kapcsolatban kívánták rendezni szeptember 25—29. napjain a IV. nemzetközi népnevelési és népművelési kongresszust, melynek elnöksége Társaságunkat kérte fel a kongresszus magyarországi szervezésére. Társaságunk e szép feladatot készséggel vállalta magára annyival is inkább, minthogy erre a vallás- és közoktatásügyi m. kir. minisztertől is megbízást nyert.

Társaságunk több értekezletet hívott össze a szervezés ügyében. Megalakította a magyarországi szervező-bizottságot, melybe a vallás- és közoktatásügyi miniszter is 10 tagot küldött ki. Nyomtatásban kiadtuk s A Gyermek mellékleteként szétküldtük a kongresszus munkatervének magyar nyelvű ismertetését, melyet *Répay* Dániel titkár készített. Előadásokat jelentettünk be s előadókat nyertünk meg a kongresszusra. Az általunk kibocsátott jelentkezési lapok útján 22 magyar résztvevőt biztosítottunk a leipzig kongresszusnak, akikből többen tagsági díjukat is befizették már.

A kongresszus nemzetközi központi intézősége azzal honorálta sikeres közreműködésünket, hogy a Magyarországból bejelentett 7 előadás közül 3-at nyomban a kongresszus programjába iktatott s a többiről is kedvező döntést helyezett kilátásba; továbbá a magyarországi szervező-bizottság elnökségéből *Berzeviczy* Albertet, báró *Lukács* Györgyöt, *Náray-Szabó* Sándort, *Nagy* Lászlót, *Teleki* Sándor grófot és *Répay* Dániel titkárt a kongresszus nemzetközi bizottságának dísztagjaiul választotta.

A leipzig kongresszusra bejelentett s már nyomtatásban is megküldött magyar előadások s előadók ezek voltak:

1. *Nagy László*: „A fiatalkorúak titkos társaságai“-ról.
2. *Szabó Ervin dr.*: „Az ifjúsági könyvtárak szervezete és működése“.
3. *Ács Lipót*: „A népművészet és iparművészet jelentősége a népműveltségben“.

Tárgyalás folyt még a következő bejelentett előadásokról is:

4. *Ifj. Erődi Béla dr.*: „A budapesti settlement és a fiatalkorúak előadóinak kiképzése“.
5. *Ágotai Béla*: „A Magyar Tanítók Filmtársasága és mozgókép-színházának működése“.

6. *Sztankovits Szilárd dr.*: „Testnevelési újabb törekvések Magyarországon“.

7. *Kármán Elemér dr.*: „A fiatalok bíróságai Magyarországon, tekintettel a bűnözés megelőzésére“.

Abban reménykedtünk, hogy a lepzigi IV. nemzetközi népnevelési s népművelési kongresszuson a magyarság közművelődésének újabb elismerését biztosíthatjuk s a magunk részéről is sikerrel szolgálhatjuk a kongresszus tárgyalásaira kitűzött nagyjelentőségű ügyet. E reménykedésünket, sajnos, szintén fel kellett függesztenünk egyelőre, minthogy a kongresszusnak hadba-vonult főtákarától azt az értesítést kaptuk, hogy a népnevelés és népművelés ügyének nemzetközi megvitatása, a nemzetek között megbomlott béke helyreállításának idejére halasztatott el.

Társaságunknak a háborúval kapcsolatos működése.

A letűnt évszázadok nagy világeseményei elmúltak anélkül, hogy azoknak gyermektanulmányi szempontból tanulságos hatásairól csak valamelyes feljegyzés is rendelkezésünkre állana. Pedig bizonyosnak kell tekintenünk azt, hogy a világtörténelemből ismert egyes korszakok kezdetét meghatározó nagy események nyomot hagytak az azok hatása alatt élt fiatal nemzedékek gondolkozásában, érzéseiben s elhatározásaiban és irányt szabtak nemcsak anyagi, hanem szellemi s erkölcsi fejlődésünknek is.

Ennek a kétségtelenül igaz ténynek megfontolása késztette a Magyar Gyermektanulmányi Társaságot arra, hogy, mint olyan egyesület, mely a gyermek testi-lelki fejlődését meghatározó tényezők felkutatását tűzte ki céljául, ne nézze közömbösen és tétlenül a napjainkban végbemenő nagy világeseménynek gyermekeink lélekére gyakorolt hatásait, hanem vegyen tudomást róluk, jegyezze fel azokat, gyűjtse össze e hatások minden bizonyítékát s amennyire már most lehetséges, vonja le belőlük a tanulságokat az utókor nevelői számára.

Társaságunk e célból kibocsátotta múlt évi október hó folyamán VI-ik ~~kérdő~~-ívét „A gyermek felfogása a háborúról“ címen s megindította országos adatgyűjtését, amely rendkívül sok, becses anyagot szolgáltatott a háborúnak a mai ifjú nemzedékek értelmi, erkölcsi és akarati életére tett hatásának mérlegeléséhez.

Egyidejűleg Gyermektanulmányi Múzeumunk is bocsátott ki felhívást, a mostani háború hatása alatt ösztönszerűleg készült gyer-

mek-játékszerek s egyéb gyermeki alkotások országos egybegyűjtése érdekében, hogy ez úton is birtokába jussunk mindazon tényeknek, melyekből a szemünk előtt lejátszódó nagy események gyermek-tanulmányi tanulságai, hitünk szerint levonhatók lesznek.

Társaságunk ezen, itt említett munkájának értékét a maga teljességében még nem volt módunkban áttekinthetni, minthogy a beérkezett adatgyűjteménynek feldolgozása csak most van folyamatban. Az az előadás azonban, melyet a gyermekeknek a háborúról való felfogásáról begyűlt adatok egy kis töredékének feldolgozása alapján tartott *Nagy László* ügyvivő alelnökünk legutóbbi nyilvános értekezletünkön, mindenkit meggyőzhetett végzett adatgyűjtésünk rendkívüli jelentőségéről. Bizonyosága ennek a többi között az az immár köztudomású tény is, hogy a mi, háborúval kapcsolatos tevékenységünk megindítását követő 3-ik hónapban, f. évi január közepén hű szövetségeseink, a németek, tőlünk függetlenül, hasonló célú adatgyűjtést kezdeményeztek.

A berlini „Zentralinstitut für Erziehung und Unterricht“ ugyanis „Schule und Krieg“ címen kiállítás rendezését határozta el, melyen szemléletes alakban fel fogja tárni a háborúnak az iskolásgyermekekre s a tanuló ifjúságra gyakorolt hatását. A berlini kiállítás anyagát a Németbirodalom, Ausztria és Magyarország iskoláiban kívánták egybegyűjteni s társaságunk ügyvivő alelnökét kérték fel arra, hogy Magyarországon a kiállítás érdekében való mozgalom szervezését magára vállalni szíveskedjék.

Nagy László ügyvivő alelnökünk előterjesztést tett a kiállítás tárgyában a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszteriumnak s Budapest székesfőváros tanácsának. A miniszterium erre megbízta Társaságunkat azzal, hogy az Országos Tanszermúzeum elnökségével s a székesfőváros kiküldötteivel egyetemben dolgozza ki az iskola és a háború vonatkozásait feltüntető adat- s anyag-összegyűjtés Magyarországon való megindításának részletes tervét s majd költségvetését is. Társaságunk elnöksége e miniszteri megbízás értelmében megalakította a szervező-bizottságot, mely 6 ülést tartott s beható tanácskozás alapján, igen becses kiállítási anyagot ígérő tervet dolgozott ki és azt a valószínű költségek kimutatásával együtt be is nyújtotta a miniszteriumnak.

Vártuk a kiállítás végleges szervezésével és rendezésével való megbízatást; de a Miniszter úr, a szükséges költségfedezet hiánya miatt, sajnálatunkra, nem járult hozzá szép tervünkhöz. Hisszük azonban, hogy az ügy nem ejtetett el még véglegesen a miniszte-

rium részéről. Mi legalább meg vagyunk győződve róla, hogy soha ki nem pótolható mulasztást követne el önmagával szemben nemzetünk, ha elszalasztaná a mostani, váratlanul bekövetkezett, rendkívüli alkalmat, amikor jövőjét beláthatatlan időkre meghatározó események az atyák vérével festik rá gyermekeink lelkére ezek fejlődésének irányát mutató jeleket. Össze kell gyűjtenünk azokat, tudomást kell szereznünk róluk, minthogy e drága nyomok egykoron a nemzeti öntudat, a honfiúi együttérzés és a hazafias tettekre való szent elhatározás kútforrásai lehetnek késő unokáink számára.

Társaságunk mindezeknek tudatában még most sem mondott le tehát arról a tervéről és reménységéről, hogy sikerülnie fog országosan felkutatni és egybegyűjteni a háborúnak a gyermekekre gyakorolt hatásait, illetőleg e hatások bizonyítékait. Legutóbbi választmányi ülésén azt határozta ugyanis a társaság, hogy újabb felterjesztést intéz ez ügyben a vallás- és közoktatásügyi miniszterhez.

Igen nagy örömmel vehetjük tudomásul épen ezért Budapest székesfőváros tanácsának azt a határozatát, hogy az iskola és a háború vonatkozásait a maga iskoláiban fel kívánja kutatni, a háborúnak a székesfőváros mai tanuló ifjúsága lelkében hagyott nyomait meg óhajtja örökíteni az utánunk következő késői nemzedékek okulására. A főváros kiküldötteinek hathatós közreműködésével elkészített adat- s anyaggyűjtési szép terveinket átadtuk Budapest városának s felhasználásukhoz a legszebb sikert kívánjuk hazai közművelődésünk ügyéért semmi áldozatot nem kímélő székesfővárosunknak.

Társaságunk pedig a legrosszabb esetben azzal az anyaggal fog résztvenni a „Schule und Krieg“ c. berlini kiállításon, amelyet a saját erejéből sikerült összegyűjtenie és feldolgoznia. Legalább ezzel is némi szolgálatot tehetünk a magyarságnak és a kulturának.

Szakosztályaink működése.

Társaságunk összes intézményei megéreztek az elmúlt egyesületi évben a háborúnak minden munkaerőt a maga számára lefoglaló hatását.

Alighogy elkészítettük társaságunk központi és fiókköri szakosztályainak évi munkatervét s alig kezdtük meg az előkészületeket e terv megvalósítására, már is le kellett tennünk kezeinkből az erre a célra alkalmasnak mutatkozott eszközöket.

Központi szakosztályaink közül csupán a legifjábbiknak, a

jogi és gyermekvédelmi szakosztálynak sikerült egy igen látogatott s értékes ülést tartania múlt évi május 9.-én, *Angyal Pál* dr. egyetemi tanár elnöklete alatt. Ez ülés tárgya azon okok és körülmények felkutatási módjainak a megállapítása volt, amelyek a gyermek bűnözését létrehozzák. Itt hangzott el *Kármán Elemér* dr. tagtársunk nagyértékű, tudományos előadása „*A fiatalok bűntettesek tanulmányozásának módszerei*”-ről, melyet igen élénk és eredményes vita követett. (L. A Gyermek 1914. évi 7—10. sz. 514. l.)

A szakosztály elfogadta előadónak egy gyermektanulmányi bűnügyi múzeum és laboratórium létesítését célzó indítványát s bizottságot küldött ki *Angyal Pál* dr. elnöklete alatt *Ranschburg Pál* dr., *Nagy László* és *Kármán Elemér* dr. tagok személyében egy olyan pszichográfiai séma kidolgozására, melyből a kriminális gyermek egyéniségének s bűnözése okainak a képét is nyerhetjük.

Az adatgyűjtő s a *pedagógiai szakosztály* működése körébe tartozik azoknak a kérdő-íveknek az összeállítása, melyek alapján a háborúnak a gyermekre gyakorolt hatását kutattuk, illetőleg összegyűjteni terveztük s amelyekről már előbb történt említés e jelentésben.

Az adatgyűjtő s a pedagógiai szakosztály

Nyilvános gyermektanulmányi értekezletünk.

A lefolyt egyesületi évben Társaságunk egyetlen egy nyilvános gyermektanulmányi értekezletet tartott Budapesten. Ennek keretében *Nagy László* ügyvivő alelnök ismertette a háborúnak a gyermekek értelmi és erkölcsi életére gyakorolt hatását, amint az, az e tárgyban országosan rendezett adatgyűjtésünk egy kis részének feldolgozása alapján megállapítható volt. Erről is említés történt már e jelentés során.

Gyermektanulmányi előadások továbbképző tanfolyamokon.

Az elmúlt háborús egyesületi évünk nem sok alkalmat nyújtott a gyermektanulmány terjesztésére. A Székesfővárosi Pedagógiai Szeminárium állandó tanfolyama, ahol e tudomány-ágnak rendszerint helyet biztosítottak, az 1914/15. iskolai évben nem is nyílt meg, minthogy helyiségeit a főváros hadikórházul engedte át. A tanítói gyűlések nagyobbára a háborúval kapcsolatos témákkal foglalkoztak.

Csupán csak két nyári továbbképző tanfolyam munkatervében foglalt helyet a gyermektanulmány is. Az egyiket a vallás- és köz-

oktatásügyi minisztérium rendezte Hódmezővásárhelyen óvónők számára, ahol *Nógrády László dr.*, Társaságunk adatgyűjtő osztályának elnöke *a gyermekmesékről* tartott előadást; *Répay Dániel* titkárunk *a gyermek testi-lelki fejlődésmenetét* ismertette 4 előadás keretében és *Ballai Károly*, múzeumunk vezető titkára, *a kisdetek kézi-foglalkoztatásának lélektana* című 4 órai előadását tartotta meg.

A másik tanfolyamot a Patronázs Egyesületek Országos Szövetsége az igazságügyi minisztérium támogatásával rendezte Budapesten a pártfogó tisztviselők és a fiatalkorúak fogházainak vezetői számára.

Itten gyermektanulmányi vonatkozású előadásokat tartottak a következők: *Bernolák Nándor dr.* egyet. m. tanár: *kriminológiai bevezetés különös tekintettel a gyermekek és fiatalkorúak elzüllésének és kriminalitásának társadalmi tényezőire* címen; *Moravcsik Ernő dr.* egyet. m. tanár: *a testi és szellemi rendellenességek szerepéről az elzüllés és kriminalitás kóroktanában* címen; továbbá kísérleti szakosztályunk elnöke *dr. Ranschburg Pál*: *a gyermekek és fiatalkorúak szellemi rendellenességeinek eseteiről*; *dr. Lengyel Aurél kir. járásbíró*: *a gyermekek és fiatalkorúak elzüllésének és kriminalitásának egyes eseteiről*; *dr. Imre Sándor* pedagógiumi tanár: *az elzüllés ellen irányuló küzdelem nevelési szempontjairól*; *dr. Angyal Pál* egyet. tanár, a jogi és gyermekvédelmi szakosztályunk elnöke: *a fiatalkorúak bíróságairól s a büntető-novelláról*; *dr. Horváth Dániel*: *a fogházmissió, a fiatalkorúak elhelyezése, osztályozás és egyénesítés, a tanítás és munkáltatás anyaga és módszere c. tételekről*; *Wildner Ödön dr.*: *az iskola keretén belül való gyermekvédelemről* és *dr. Kún Béla*: *a fiatalkorúak fogházainak angol rendszeréről*.

Társaságunk múzeuma és könyvtára.

E két intézményünk működése az elmúlt egyesületi évben, főleg a háború kitörése óta, csaknem egészen szünetelt.

A Székesfővárosi Pedagógiai Szeminárium helyiségei hadikórház céljaira adattak át s mi is egyetlen szobában voltunk kénytelenek összezsúfolni múzeumunk gyűjteményeit és könyvtárunkat, melyek a sebesült katonáknak az épületben való elhelyezése óta hozzáférhetetlenekké váltak a közönségre nézve, sőt egy idő óta társaságunk múzeumi és könyvtári tisztviselői sem férhetnek azokhoz, amíg a szükségessé vált fertőtlenítés meg nem történik az épületben.

Gyermektanulmányi Múzeumunknak az elmúlt egyesületi év

első felében mégis sikerült elismerést aratnia két gyűjteményével, melyek egyikét a *londoni* II. nemzetközi gyermekjóléti kiállításon, másikat pedig a *leipzig*i könyv- és grafikai kiállítás „Iskola és Könyvpiar” című csoportja lélektani osztályában mutatta be.

A *londoni* kiállításhoz elküldöttük: 1. a lélekfejlődéstani szempontból rendezett, ösztönszerűleg készült gyermekjátékszer-gyűjteményünket; 2. népművészeti szempontból nevezetes vidékeken gyűjtött, gyermektől és felnőttektől készített bábukat; 3. iparművészeti jellegű gyermekjátékszer-gyűjteményünket. Ezt a kiállításunkat a helyszínén a vallás- és közoktatásügyi m. kir. minisztérium s társaságunk anyagi támogatásával Londonba kiküldött múzeumi titkáruk, *Ferencz Ella* tanítónő és *Gröber Vilma* tagtársunk s egyik társasági jegyzőnk rendezték el s ismertették az akkortájt szintén Londonban járt *Domokos* Lászlóné tagtársunkkal együtt. Fogadják ezért ez úton is a társaság hálás köszönetét nevezett tagtársaink!

A *leipzig*i kiállításon bemutattuk *Nagy* László ügyvivő al-elnökünknek a szellemi munkabírásról, a kifejezés módok fejlődéséről s a sárközi fiúk és leányok rajzaikról készített grafikonjait, *Nógrády* László dr. tagtársunknak a gyermek egyéniségi típusait, a játékmotívumokat és játéktípusokat feltüntető grafikonjait, továbbá *Vértes* O. József dr.-nak a gyermek emlékezetére vonatkozó grafikonjait és táblázatait; végül kiállítottuk a teljes magyar gyermektanulmányi irodalmat is.

Mind a két kiállítás elnöksége elismeréssel adózott Társaságunknak a résztvételért.

Múzeumi tevékenységünk ezidő szerint a háborús vonatkozású gyermeki alkotások országos gyűjtésére és feldolgozására terjed ki csupán.

Társaságunk könyvtára, amely elsősorban természetesen a gyermektanulmányi művek egybegyűjtésére törekszik, az elmúlt egyesületi évben anyagi eszközök hiánya s irodalmi termelés csökkenése miatt is csak 8 művel s ugyanannyi kötettel volt gyarapítható. A könyvtár használata jelenleg — a fent említett okokból — teljesen fel van függesztve.

Társaságunk irodalmi vállalatai s a múlt évi gyermektanulmányi magyar irodalom.

Kiadványaink múlt évi jegyzéke, főleg a szubvenciók megvonása miatt, sajnálatunkra igen rövid.

1. *A Gyermek* című folyóiratunk, mint Társaságunk önállóan megjelenő hivatalos közlönye, immár IX. évfolyamát érte el. A megelőző évfolyam 39 ívéhez képest 4 ívnyi apadást mutat ugyan az 1914. évfolyam terjedelme; ám tartalom tekintetében annál értékeesebb ama cikkeknél fogva, melyekben kutatásaink eredményeinek felhasználási módjait ismertette. Az elmúlt egyesületi évben ugyanis arra törekedett folyóiratunk szerkesztősége, hogy rámutasson azokra a területekre, ahol a gyermektanulmány, mint tudomány, a gyakorlati nevelés és oktatás feladatainak megoldásában útmutatóul szolgálhat. Ennek a törekvésnek köszönhető, véleményünk szerint, a többi között az az örömdetes tény is, hogy azok a támadások, melyek azelőtt a gyermektanulmányt érték, újabban sokkal enyhébbekké váltak s az elismerés velünk szemben melegebb szavakban nyert kifejezést úgy a pedagógiai, valamint más illetékes körökben is. Fel kell itt említenünk azt az egyébként előre nem látott körülményt is, hogy folyóiratunk 1914. évi első számát a Társaságunkba belépett 600-nál több új tag kedvéért utánnyomatással voltunk kénytelenek pótolni, ami szintén tetemes összeget kötött le *A Gyermek* múlt évi költségvetéséből.

2. *Germektanulmányi Könyvtár* című vállalatunk újabb kitételkel nem gyarapodott ugyan az elmúlt egyesületi évben; de Könyvkiadó Bizottságunk megtette a szükséges intézkedést arra nézve, hogy a részünkre kilátásba helyezett pénzforrások megnyitása idején, e vállalatunkban az eddigiekhez hasonló jelentőségű újabb tudományos munkák megjelenjenek. Ilyen lesz elsősorban az a munkálat, melyben a mostani nagy háborúnak a gyermek lelkére gyakorolt hatásait fogjuk ismertetni Társaságunk országosan rendezett adatgyűjtése alapján, ilyenek lesznek továbbá: *Ranschburg* Pál dr. „*Pszichologiai tanulmányok*“ c. művének III. kötete és *Binet* H. „*Modern eszmék a gyermekről*“ c. világhírű munkája, amelynek magyar nyelvre való fordítása immár folyamatban is van.

3. *Germektanulmányi Füzetek* c. vállalatunk nem gyarapodott az elmúlt egyesületi évben; de ebben a keretben adatott ki Társaságunk erkölcsi és részben anyagi támogatásával *Nemes* Lipót titkárunk „*Pedagógiai és gyermektanulmányi szempontok az elhagyott gyermekek állami védelmének rendszerében*“ című becses dolgozata, a gyermekvédelem ügyében tartott múlt évi szakértékeztetünkön elhangzott értékes felszólalások anyagával kibővítve.

4. *A Gyermeknevelés Kiskatéja* c. kiadványunkról azt az örömdetes jelentést tehetjük itt, hogy ennek a füzetnek népünk testi és

erkölcsi nevelése szempontjából való nagy jelentőségét a vármegyék alispánjai felismervén: a legmelegebben ajánlották annak tömeges megrendelését vármegyéjük előljáróságainak. Ennek az öröndetes támogatásnak az eredménye abban mutatkozott, hogy az elmúlt egyesületi évben 700-nál több Kiskáténk terjesztetett el a magyar nép körében s nemzetiségeink nyelvén való kiadása iránt is óhaj nyilvánult magyarul nem tudó honfitársaink részéről.

Hazai gyermektanulmányi irodalmunk termése nem maradt egészen meddő a múlt évben sem. Társaságunknak 1914-ről keltezett, de már a megelőző jelentésünkben felsorolt kiadványain kívül megjelent gyermektanulmányi vonatkozású magyar munkák közül kiemelendők itt különösen:

Éltes Mátyás tagtársunknak *A gyermeki intelligencia vizsgálata* című értékes műve, melyet *Ranschburg Pál* dr. látott el előszóval s amelynek anyaga Társaságunk kísérleti szakosztálya keretében nyert beható megvitatást a múlt évben. (L. A Gyermek 1914. évf. 319. stb. lapjait.)

Ide tartozik *Domokos Lászlóné* tagtársunknak *Tájékoztató a gyermektanulmányi alapon álló Új Iskoláról* című dolgozata, melyben az általa Társaságunk erkölcsi támogatásával szervezni óhajtott s a legközelebb megnyitandó reform-iskola célját, feladatait s munkatervét ismerteti az érdeklődő szülőknek.

A gyermek lelkéhez való hozzáférközést teszi lehetővé:

Stelly Gizella tagtársunk *Mesélj még anyuskám . . .* című, 3—8 éves gyermekek számára, szülőknek és kisednevelőknek írt meséskönyve is, továbbá *Jovicza Ignác* *A munka iskolája és Krizsán Gábor* dr. *Alkotó munka és rajz* című könyvei. E munkák a gyermektanulmány szellemében való nevelés-oktatás útjait egyengetik.

Meg kell emlékeznünk még azon nagyobb tanulmányról, amelyet a Magyar Tanítóképző 1915. évi folyamának 1. száma közölt *Nagy Lászlótól* „a beszéd- és értelemgyakorlatok tárgyáról, céljáról és módszeréről”. Ez az értekezés figyelemre méltó kísérlet abban az irányban, amelyről jelentésünk elején megemlékeztünk, hogy a gyermektanulmányi eredmények az egyes tantárgyak módszerének újabb feldolgozására alkalmaztassanak. Ez a példa is bizonyítja a gyermektanulmányi eredmények gyakorlati alkalmazhatóságát s üdvös hatását a methodikára.

Itt említendő meg végül a gyermektanulmány világszerte folyó munkájának minden számottevő eredményét s így a magyar kutatásokat is magában foglaló nagy mű: *Meumann Ernő* dr. ham-

burgi egyetemi tanárnak, Társaságunk megválasztott tiszteletbeli tagjának *Vorlesungen zur Einführung in die Experimentelle Pädagogik* című hatalmas alkotása is, amely most nyert befejezést III. kötetének megjelenésével. A gyermek testi-lelki fejlődését kutatók bizonyára lelkesedéssel üdvözik világszerte a céljukhoz vezető útnak azt a rendkívül magasra kiemelkedő mutatóját, melyet számukra *Meumann* Ernő dr. tiszteletbeli tagtársunk emelt örökbecsű művében.

A külfölddel való érintkezéseink.

Társaságunk törekvéseinek helyességét s működésünk sikerét semmi sem bizonyítja jobban, mint az az örvendetes tény, hogy a nálunknál sokkal szerencsésebb körülmények között fejlődő s a mienknél sokkal nagyobb kulturájú nemzetek közművelődési ügyét irányító egyesületek, magánszemélyek, sőt a nemzetközi szövetségek közül is többen, nemcsak tudomást vesznek Társaságunkról, hanem arra is felkérnek bennünket, hogy a tőlük kiinduló nemzetközi és nemzeti mozgalmak sikerét a magunk közreműködésével is biztosítsuk.

E jelentés során említés történt már a *londoni* II. nemzetközi gyermekjóléti, a *leipzig*i nemzetközi iskola és könyvipar című kiállításokon való szereplésünkről, a *Leipzigban* rendezni szándékolt IV. nemzetközi népnevelési s népművelési kongresszussal kapcsolatos működésünkről, nemkülönben a *berlini* „Schule und Krieg” című szövetségi kiállítás érdekében kifejtett tevékenységünkről. Mindezeket a munkálatokat a külföldről Társaságunkhoz intézett bizalmas megkeresések folytán végeztük s mult egyesületi évi működésünk nem csekély jelentőségű eredményeiként jegyezhetjük fel évkönyveinkben.

Társaságunk megtiszteltetését láthatjuk abban is, hogy a Társaság ügyvivő alelnökét, *Nagy Lászlót*, Antwerpen város tanácsa az antwerpeni gyermektanulmányi intézet külföldi levelezőjétül választotta meg az elmúlt évben.

A magunk részéről azzal kívánjuk viszonzni a Németországból nyert elismerést, hogy választmányunk a mai közgyűlésnek két újabb külföldi tiszteletbeli tag megválasztását javasolja. Ezek egyike *Sommer Róbert* dr. giesseni egyetemi tanár, másika pedig *Stern William* dr., a breslaui egyetem tanára. Mind a ketten a gyer-

mektanulmány nagyhirű művelői s társaságunk Németországban megforduló tagjainak mindenben igen készséges támogatói.

A külfölddel való állandó érintkezésünket biztosítják végül az idegen nyelvű gyermektanulmányi folyóiratok cserepéldányai, miket *A Gyermek* megküldésével viszonzunk a testvér-társulatoknak.

Fiókköreink mult évi működése.

Társaságunk vidéki tagjai egy-egy fiókkör keretében fejtenek ki, rendes viszonyok között élénk tevékenységet a gyermektanulmány érdekében.

A nagy fergeteg, amely máig sem tombolta ki magát, sajnos, fiókköreink munkásságát is megakasztotta. Ami munkát végezniök sikerült, annak javarésze a háború előtti időre esik. Legszerencsésebbek voltak e tekintetben *szegedi* és *nagybecskereki* fiókköreink. Szép reményekre okot adott legifjabbik fiókkörünk, a *kassai*, épen a háború kitörése előtt érhetette meg nagy ünnepek között történt megalakulását. *Szolnoki*, *nagyvárad*i, *pécsi*, *szombathelyi*, *szepesvármegyei* s *pozsonyi* fiókköreink részint a vezetők és tagok harctéri szolgálata, részint a háborúval kapcsolatos rendkívül súlyos társadalmi feladatok teljesítése következtében alig fejthettek ki valamelyes gyermektanulmányi munkásságot. Vidéki tagjaink legnagyobb része ugyanis óvónő, tanító, tanár, akik sok helyütt hivatalból gyámjai lettek a hadbavonultak gyermekeinek, úgy, hogy némely tanítóra 20—30 gyermek gondozása jutott. Azonkívül az itthonmaradtak a haza védelmére elszólitott kartársak munkáját is magukra vállalva, minden erejüket és idejüket napi hivatásuknak szentelik teljes odaadással.

A haza közvetlen szolgálása lévén most mindnyájunk szent kötelessége: ezzel szemben a gyermektanulmánynak természetesen háttérbe kellett szorulnia egy időre az egész országban, noha a gyermektanulmányozás ügyének előbbrevitelére való buzgóság s a gyermek iránti szeretet nemcsak hogy meg nem fogyatkozott sehol sem, hanem még inkább fokozódott az árvánmaradtak láttára.

Fiókköreink tagjai mindenütt nagy buzgóságot fejtettek ki különösen a Társaságunk által kibocsátott VI. kérdőív alapján a gyermekeknek a háborúról való felfogásáról szóló adatok összegyűjtésében.

Elismerésre méltók továbbá a következő fiókköri munkálatok: *Nagybecskereki* fiókkörünk (Torontálmegyei gyermektanulmányi

szakosztály) fényesen sikerült gyermektanulmányi kiállítást rendezett székhelyén a Délmagyarországi Tanítóegylet múlt nyári nagy- és közgyűlésével kapcsolatban. Ugyanakkor gyermektanulmányi szakértekezlet is tartatott Nagybecskerekén, ahol Nagy László „*Kapcsolat a különböző fokú iskolák tanítási rendszere között*” című tételtől előadást tartott; melyhez rendkívül élénk és tanulságos vita fűződött.

Az értekezlet vitatételei ezek voltak: 1. Miképen lehetne az iskola nevelő-oktatásában a folytonosságot biztosítani? 2. Hogyan lehetne a 3—15 éves ifjúság nevelő-oktatásával foglalkozó testületek közt olyan kapcsolatot létesíteni, hogy munkájuk sikerét kölcsönös támogatással előmozdíthatnák?

Társaságunkat a nagybecskereki gyermektanulmányi kiállításon és szakosztályi értekezleten Nagy László ügyvivő alelnök, Ballai Károly és Gyulai Aladár titkárok képviselték.

Ugyanezen a tanítói gyűlésen hirdette ki nagybecskereki szakosztályunk (Torontálmegyei Közművelődési Egyesület Gyermektanulmányi Szakosztálya) ama pályázatának eredményét is, melyet a következő tételre tűzött volt ki: „Melyek a gyermektanulmányozás azon eredményei, melyek az iskolában az egyéni nevelés-oktatás érdekében *gyakorlatilag* értékesíthetők?” A beérkezett 5 pályamű közül Büchler Hugó, nagybecskereki fiókkörünk titkára, állami kiegészítő-iskolai igazgató munkája nyerte el a 300 koronás pályadíjat. A háborús viszonyok miatt a pályamunka még nem jelenhetett meg nyomtatásban.

Szegedi fiókkörünk nyilvános értekezleteket is tarthatott még a háború előtt. Ezeken Füzessy Márton tagtársunk *A züllött gyermekek családi körülményeit* ismertette, Szécsy György állami tanító *A tanyai gyermekek környezetéről* címen tartott előadást, Dongó Orbán szentesi állami főgimnáziumi tanár *Egyéniségi jellemlapok vezetése a középiskolában* című értekezését olvasta fel.

Szegeden a siketnéma intézetében is történt adatgyűjtés a háború hatásáról, amelyből tényként volt megállapítható, hogy a siketnéma gyermekek is épen úgy át vannak hatva azoktól az érzésektől, miket a háború a halló és beszélni tudó gyermekekben fakasztott.

Többféle gyermektanulmányi kísérleti eszközt is szerzett be a szegedi fiókkör az elmúlt egyesületi évben, melyekkel ottani tagtársaink kutatásokat kezdtek meg.

Nagyvárad **fiókkörünk** múlt évi működéséből kiemeljük itt

azt a nyilvános értekezletet, melyen nagyszámú szülők és pedagógusok előtt *Rédey* Kornél dr. premontrei főgimnáziumi tanár tartott értékes előadást *Kapcsolat az elemi és a középiskola között* címen. Erről az előadásról tavalyi jelentésünkben nem tehattünk még jelentést.

Kassai fiókkörünk-nek még csak megalakulását s szervezkedését jelenthetjük be. Ez a kör, elnökségének s nagyszámú tagjainak kiválósága révén, bizonyára szép sikerrel fogja szolgálni, többi fiókkörünkkel egyetemben a gyermektanulmány ügyét, ha majd elvonulnak hazánk egeről a sötét fellegek s áldásthozó napfény derül nemzetünkre. Ebben a reményben köszöntjük ezúton is legifjabb fiókkörünket!

Örömmel jelentjük be itt azt az eredményes mozgalmat is, amely *Vácon* indult meg az elmúlt egyesületi évben gyermektanulmányi fiókkör alakítása érdekében. E városból már eddig 57 tagja jelentkezett társaságunknak. A mozgalom élén Társaságunk elnökségének felkeresésére *Berecz* Gyula kir. tanfelügyelő és *Borbély* Sándor igazgató állanak, propagálásában pedig *Hollós* Sámuel és *Natonek* Dezső váci tanítók fejtettek ki elismerésünkre méltó buzgóságot.

Vidéki fiókköreinkről még csak azt jelentjük itt, hogy azok múlt évi közgyűléseiket megtartották, ügyvezetésük menetét, pénzügyeik állapotát, tisztviselőik és tagjaik sorában történt változásokat a központi elnökségnek tudomására hozták.

Társaságunk tagjairól.

A nehéz eszendő bár sok irányban érezte hatását Társaságunk életében, tagjainak létszáma a legutóbbi közgyűlésünk óta mégsem mutat csökkenést. Igaz ugyan, hogy a háború közülünk is többeket a harctérre szólított, akik emiatt nem érnek rá életjelt sem adni magukról; de elnökségünknek eddigelé nincs tudomása róla, hogy tagjainkból valakit magával sodort volna a csaták vérpiros áradata.

Társaságunk nyilvántartott tagjainak létszáma jelenleg: 1943.

Ezek közül az elmúlt egyesületi évben 194 új tag lépett munkaközösségünkbe; még pedig 28 nő és 166 férfi. Polgári állásuk szerint így oszlanak meg Társaságunk tagjai: elemi iskolai tanító, igazgató 432 férfi, 281 nő; középiskolai tanár, igazgató 175 f., 64 n.; gyógypedagógus 60 f.; tanítóképző-intézeti tanár, igazgató 54 f.,

13 n.; óvónő 78; orvos 83 f.; pap 61; bíró 34 f.; ügyvéd 36 f.; intézeti családfő 53 gyermekmenhelyi, árvaházi igazgató; gondnok 12; tanfelügyelő 20 f.; szakfelügyelő 5 f.; író 8; katonatiszt 31; gyógyszerész 11 f.; egyetemi és főiskolai tanár 13 f.; mérnök 11 f.; birtokos 17; iparos, kereskedő, gyáros 54; képviselő 1; miniszter 1; államtitkár 1; főrend 2; főispán 4; polgármester 4; tisztviselő 153; ismeretlen foglalkozású egyén 89 f., 84 n.

E kimutatás szerint Társaságunk a hazai kultúra összes aktív tényezőit szerencsésen egyesíti zászlója alatt, melyen a gyermek szeretetének, megismerésének s megértésének jeligéi díszlenek.

A legmélyebb s legőszintébb fájdalommal jelentjük azonban e helyről is azt, hogy aki ezt a zászlót Társaságunk megalapítása óta a leglelkesebben lobogtatta soraink előtt, immár nincs többé közöttünk.

Náray-Szabó Sándor dr., ny. vallás- és közoktatásügyi államtitkárt, Társaságunk egyik megalapítóját, felvirágoztatóját, kezdettől fogva társelnökét és a magyar gyermektanulmányi ügynek mindvégig legbuzgóbb művelőjét, örökre elveszítettük mult évi november 18.-án. E súlyos csapáson érzett mélységes fájdalomunkat s igaz részvétünket *Nagy László* ügyvivő alelnökünk tolmácsolta mindnyájunk nevében nagy halottunk özvegye előtt. A Magyar Gyermektanulmányi Társaság elnöksége gyászjelentésben tudatta a társelnök halálát a tagokkal s az érdeklődőkkel, koszorút helyezett el ravatalán s a társaság egész tisztikarával megjelent a gyászszertartáson, ahol *Nagy László* ügyvivő alelnök búcsúzott el Társaságunk nevében az örökre eltávozott lelkes vezértől.

Társaságunk választmánya november 25.-én kegyeletes ülést tartott a Társaság elhunyt társelnökének emlékezetére. E választmányi ülésnek határozatából a mai közgyűlésen emlékbeszéd fog elhangzani a nagy férfiuról, kinek tündöklő példáját mindenkoron követni fogják a magyar gyermektanulmányozók.

Fájdalommal emlékezünk meg itt a gyermekköltészet nagy mesterének, *Pósa* Lajosnak elhunytáról is, aki oly mélyen bele tudott pillantani a magyar gyermek lelkének bűbajos világába, melyet csilingelő gyermekverseiben annyira híven tudott elibénk varázsolni.

A Magyar Gyermektanulmányi Társaság éppen ezért nagyra becsülte Pósat, ezért köszöntötte őt 40 éves írói jubileumán s résztvett ünneplésében, melynek előkészítése is Társaságunktól indult ki.

Pósa Lajos betegen hagyta el ünneplése színhelyét s nem sokáig gyönyörködhetett azután a magyar gyermekek ezreitől áhítatos hó-

dolattal lábai elé szórt virágok illatában. A virágillat el sem szállott még, amikor Pósa Lajos örökre lehunyta szemeit. A magyar gyermektanulmányozók igaz szeretettel s kegyelettel fogják őrizni emléket.

Tisztelt Közgyűlés! Társaságunk anyagi helyzetéről a pénztári jelentés fog itt beszámolni. Társaságunknak kezdettől fogva s az elmúlt egyesületi évben is legnagyobb pártfogói a nagyméltóságú vallás- és közoktatásügyi, az igazságügyi Miniszter urak és Budapest székesfőváros tek. Tanácsa voltak. Arra kérem a t. Közgyűlést, bízza meg az elnökséget, hogy nevezett pártfogóink előtt Társaságunk leghálásabb köszönetét tolmácsolni szíveskedjék a tőlük nyert hathatós segítségért. Mondjon továbbá köszönetet a Tudomány-Egyetem nagyságos Rektorának, aki az elmúlt egyesületi évben is szíves készséggel s díjtalanul rendelkezésünkre bocsátotta az egyetem nagy kerti előadó termét, ahol nyilvános értekezleteinket megtartottuk; úgyszintén a VI. ker. áll. tanítóképző-intézet tek. igazgatóságának, mert válaszmányunkat s jelenleg közgyűlésünket is vendégszerető szíveséggel fogadta.

Abban a meggyőződésben, hogy Társaságunk mult egyesületi évi törekvéseiről, végzett munkájáról és állapotáról híven számoltam be: kérem a t. Közgyűlést, hogy előterjesztett jelentésemet jóváhagyólag tudomásul venni s indítványaimat elfogadni méltóztassék.

Répay Dániel
titkár.

II.

Pénztári jelentés.

1. Az 1914. évi zárszámadás.

Nehéz éve volt Társaságunknak az elmúlt számadási év, mert a váratlanul kitört háború s ennek gazdasági következményei erős próbára tették anyagi készültségét. Hála annak az értéknek, amelyet hazánkban s külföldön a gyermektanulmány képvisel, hála a támogató hatóságoknak, a közoktatásügyi és igazságügyi miniszteriumnak s a székesfővárosnak, nemkülönben t. tagjainknak, nem ért bennünket oly katasztrófa, mely évtizedes, serény munkánk eredményeit megsemmisíthette volna.

A mindenképen kedvezőtlen konjunkturák dacára Társaságunk pénztári forgalma majdnem elérte az előző év forgalmát s *valódi bevétele*, pedig nem kaptuk meg a múlt évben rendes segélyeinket teljes összegükben, mégis meghaladta a 20.000 K-t. Végeredményben e nehéz időkben is, bárha az egyes címletek tetemes hiánnyal zárultak, mégis 1387.43 K megtakarításról tehetünk jelentést. Igaz, hogy programunkat nem hajthattuk végre s az egyes tételek restringálásával értük el ezt az eredményt, amellyel folyóiratunk további kiadását iparkodtunk biztosítani, ami sikerült is.

Az elmúlt számadási év pénztári forgalmáról szóló összesítő kimutatást az I. számú táblázatban mutatjuk be s a következőkben röviden indokoljuk azokat a tételeket, amelyek a múlt évi *Jelentés*-ünkben közölt előirányzattól eltérnek.

I. Központi igazgatás.

(L. m. é. *Jelentés* 42. oldalát.)

Bevétel.

Ad I. 1. A közoktatásügyi miniszterium a tudományos kutatások támogatására, a vidéki propagandára s a nemzetközi kapcsolatok költségeire már az 1913. évben is élvezett 3000 K-t ezidén nem

engedélyezte. Ezen összeg elmaradása természetesen kedvezőtlenül módosította e címlet pénzügyi állapotát. ad 2. Az állami költségvetési év megváltoztatása következtében az igazságügyi miniszterium az 1914. év első felére 1000 K-t utalványozott. ad 4. Tagsági díjakból a háború okozta gazdasági depresszió miatt nem sikerült az előirányzatot elérni. E címen csupán 2560-04 K folyt be.

Új tétel a londoni nk. gyermekjóléti kiállításon való részvételre a közoktatásügyi miniszterium 500 K-s segélye.

Kiadás.

ad 1. és 3. Az adminisztrációra és nyomtatványokra előirányzott összeget különösen a londoni és a lipcei kiállítások többköltségei miatt léptük 330-12 K-val túl.

ad 8., 9., 10. A tudományos kutatások, fiókkörök, valamint a „Gyermektanulmányi Füzetek” támogatására felvett összegből, minthogy az e célra kért állami segélyt nem kaptuk meg, csak csekély összeget (53-67 + 216-50 K-t) tudtunk fordítani.

A többi tételeknél tetemes megtakarításokat eszközöltünk, különösen a személyi kiadásoknál, hol csupán 1700 K a megtakarítás. Mindamellet mégse tudtuk elérni azt, hogy az e címleten befolyt jövedelemből a kiadásokat teljesen fedezzük s így a központi igazgatásnál 1018-04 K hiány mutatkozik.

II. Gyermektanulmányi Múzeum.

(L. m. é. *Jelentés* 43. oldalát.)

Bevétel.

ad 2. A közoktatásügyi miniszterium az állami költségvetési év megváltoztatásából folyólag csak félévi segélyt, 1800 K-t utalványozott.

Új tételek: a lipcei „Schule und Graphik” kiállítás költségeire a közoktatásügyi min. által adományozott 300 K, továbbá a múzeumi katalógus eladásából befolyt 23 K.

Kiadás.

A félévi szubvenció miatt restringáltuk az összes előirányzott összegeket s mégis 4-71 K hiány maradt.

III. „A Gyermek” folyóirat.

(L. m. é. *Jelentés* 44. oldalát.) *

Bevétel.

ad 3. A közoktatásügyi miniszterium a folyóirat céljaira szolgáló évi 4000 K összegből az ismert okból 2000 K-t utalványozott a számadási év első felére. ad 4. Az előfizetőknél sem értük el az előirányzatot, mivel az összes állami elemi iskolák között kifejtett propaganda várt eredményei a háborús válság, utóbb maga a háború miatt nem mutatkozhattak. ad 5. A hirdetés után járó bevétel, mivel az évfolyamot záró füzet már 1915. évben jelent meg, ezen évre maradt.

Kiadás.

Az 1914. év folyamán csupán 8 számot (az előirányzott 40 iv helyett 38·5 iv terjedelemben) adtunk ki, miáltal az előállható hiányt csökkentettük. Mindezek dacára az 1914. évi költségvetési előirányzatban jelzett 495·56 K hiány felemelkedett 1638·46 K-ra. E nyomdát illető tartozásunk az 1915. évben lesz kiegyenlítve.

IV. „Gyermektanulmányi Könyvtár”.

(L. m. é. *Jelentés* 45. oldalát.)

Bevétel.

ad 2. A közokt. min. rendes évi (6000 K) segélyéből csak az első félévre eső 3000 K lett kiutalványozva. ad 3. és 5. Az előfizetési díjakból, minthogy a tervbe vett 4 kötet helyett csak kettő jelent meg, szintén nem folyt be az előirányzott összeg. E tétel eredménye 1308·72 K. ad 4. Az elmúlt számadási évben, a többször engedélyezett moratorium miatt, nem kaptuk meg a könyvkereskedő elszámolását a bizományba adott könyvekről.

Kiadás.

ad I. 1., 2. és 3. A nyomdai, könyvkötői munkákra és írói díjakra előirányzott összeget nem vettük teljesen igénybe s részben a fél államsegély, részben a könyvkiadásra kedvezőtlen idők miatt csak 2 kötetet jelentettünk meg, azt is az év elején. E címen 3.083·19 + 345·50 + 200 K-t költöttünk el. ad 4. A kezelési költségek címén nagyobb túllépés történt. Az oka e túllépésnek a könyvkiadó vállalatnak új alapokra fektetésével járó berendezkedés volt. E címen az előirányzott 304·49 K helyett 772·09 K kiadás volt.

A többi tételeknél lényeges megtakarításokat eszközöltünk. Így a dologi kiadásoknál 300 K, a személyi kiadásoknál 465 K a megtakarítás.

E címletnél 1.412.43 K az összes megtakarítás, mely összeget részben más címlet fedezetlen szükségleteinek kielégítésére használtuk fel.

V. A többi kisebb címletek.

(L. m. é. *Jelentés* 46, 47. oldalát.)

Kisebb vállalatainknál már némi jövedelem jelentkezik, bár a háború miatt ezek sem az előirányzott mértékben. Ez évben a Társaságunk által rendezett gyermekvédelmi ankét jegyzőkönyvén kívül újabb füzetet nem bocsátottunk ki.

A „*Gyermektanulmányi Füzetek*”-nél 283.34 K, a „*Kis Káté*”-nél 931.28 K, a „*Kongresszusi Napló*”-nál 44.75 K jövedelem van, amelyeket szintén a máshol mutatkozó hiány pótlására fordítottuk.

A *lipcsei nk. népnevelési kongresszus* tagsági díja címen hozánk küldött 113 K-t nem utaltuk át a kongr. rendezőségnek, hanem annak rendelkezését várjuk.

Ezekben voltam bátor a múlt évi számadatainkat bemutatni s indokolni. Tisztelettel kérem a közgyűlést, hogy a zárszámadást elfogadni s a felmentvényt megadni szíveskedjék.

2. Az 1915. évi költségvetési előirányzat.

Az 1915. évi költségvetési előirányzatot a mellékelt II. számú táblázatban mutatjuk be. Minthogy előreláthatóan rendes évi jövedelmeink ismét nem fognak teljes összegükben befolyjni, szükségesnek láttuk az összes bevételeket egybeolvasztani, amelyekből azután Társaságunk minden szervének megfelelő s kielégíthető szükségleteit kívánjuk fedezni.

Azt hisszük, hogy e javaslatot nem kell bővebben indokolni, csupán azt vagyunk bátrak megjegyezni, hogy Társaságunk munka-programjából folyó szükségletei az ez idei anyagi lehetőségek szerint vannak megállapítva.

Tisztelettel kérem, hogy e javaslathoz hozzájárulni méltóztassanak.

Ballai Károly
titkár, id. pénztáros.

I.
Zárókimutatás
a Magyar Gyermektanulmányi Társaság 1914. évi pénztári forgalmáról.

Sorszám	T á r g y	B e v é t e l		K i a d á s		E g y e n l e g	
		Előirányzat	Eredmény	Előirányzat	Eredmény	Maradvány	Hiány
1.	Központi igazgatás számlája	11.300	04	11.300	08	—	1.018
2.	Gyermektanulmányi Múzeum számlája	3.913	66	3.913	37	—	4
3.	"A Gyermekek"	10.092	80	10.092	34	—	1.638
4.	Gyermektanulmányi Könyvtár	12.489	49	12.489	78	1.412	43
5.	Gyermektanulmányi Füzetek	2.080	99	2.080	65	283	34
6.	"Kis Káté"	1.573	18	1.573	18	931	28
7.	Gyermektanulm. Kongresszus naplója	—	44	—	—	44	75
8.	Lipcsei Kongresszus	—	113	—	—	113	—
9.	M. K. Postatakarékpénztár	—	3.775	—	54	300	69
10.	P. M. Ker. Bank	—	16.149	—	15.105	1.044	—
	Pénztári többlet kiutalása:	—	—	—	80	—	80
	Forgalom	42.976	10	—	41.588	4.129	2.742
	Egyenleg, mint maradvány	—	—	—	1.387	—	1.387
		42.976	10	—	42.976	4.129	4.129

Budapest, 1915. január hó.

Nagy László
ügyvivő alelnök.

Vértes O. József dr.
számvizsgáló.

Ballai Károly
titkár, id. pénztáros.

Fürj Pál
számvizsgáló.

II. A Magyar Gyermektanulmányi

BEVÉTEL.

Sorszám	T á r g y	Korona	fill.	Korona	fill.
1.	Maradvány 1914. évről			1.387	43
2.	Vallás- és közoktatásügyi min. szubvenciója:				
	a) Társaságnak	4 000	—		
	b) Múzeumnak	3.600	—	7.600	—
3.	Igazságügyi miniszterium segélye			2.000	—
4.	Székesfőváros segélye			1.500	—
5.	Tagsági díjakból			3.000	—
6.	Előfizetési díjakból:				
	a) „A Gyermek“	3.200	—		
	b) „Gyermektanulmányi Könyvtár“	500	—	3 700	—
7.	Kiadóhivatal bevételei:				
	a) Könyvekből	150	—		
	b) Hirdetéseikért	150	—	300	—
Összesen				19.487	43

Budapest, 1915.

Nagy László
ügyv. alelnök.

Társaság 1915. évi költségvetési javaslata.

KIADÁS.

Sorszám	T á r g y	Korona	fill.	Korona	fill.
	I. Dologi kiadások.				
	a) Központi igazgatás :				
1.	Irodai helyiség bérlete...	400	—		
2.	Adminisztrációra ...	2.200	—		
3.	Nyomtatványokra ...	500	—		
4.	Tagsági díjak behajtására...	200	—		
5.	Könyvtár gyarapítására ...	200	—	3.500	—
	b) Gyermektanulmányi Múzeum :				
6.	Adminisztrációra ...	400	—		
7.	Berendezés, anyag biztosítására ...	85	60		
8.	Gyűjtésre, gyűjtőutakra s tárgyak vásárlására	600	—		
9.	Berendezés jókarban tartására és ki- egészítésére...	500	—		
10.	Nyomtatványokra és katalogusra...	100	—		
11.	Könyvekre ...	200	—	1.885	60
	c) „A Gyermekek” folyóirat :				
12.	Nyomdai tartozás törl. ...	3.000	—		
13.	F. é. nyomdai költségekre ...	4.000	—		
14.	Írói díjakra ...	1.200	—		
15.	Expedicióra, cimszalagra, külföldi folyó- iratok előfizetésére...	500	—	8.700	—
	d) Könyvkiadó vállalat :				
16.	Egy kötet nyomdai költségére ...	1.200	—		
17.	Adminisztrációra ...	300	—		
18.	Raktárállomány biztosítására ...	50	—	1.550	—
	Dologi kiadások kiadások összesen			15.635	60
	II. Személyi kiadások.				
	a) Tiszteletdíjak :				
1.	Szerkesztőnek ...	800	—		
2.	Titkároknak ...	800	—		
3.	Pénztáros és a könyvkiadóhiv. vezetője...	1.000	—	2.600	—
	b) Havi díjak :				
4.	Az irodai segédszemélyzet díjazására ...	1.200	—	1.200	—
	Maradvány 1916-ra ...			51	83
	Összesen...			19.487	43

április hó 28-án.

Ballai Károly
titkár, id. pénztáros.

A Magyar Gyermektanulmányi Társaság elnökei és tisztikara.

A) KÖZPONT.

Elnök:

Teleki Sándor gróf, a Főrendiház örökös tagja.

Elnöktársak:

Balogh Jenő dr., igazságügyi m. kir. miniszter, *Bárczy István* dr., Budapest polgármestere, *Ranschburg Pál* dr., egyetemi m. tanár.

Ügyvezető alelnök:

Nagy László, áll. tanítóképző-intézeti igazgató. (VIII., Üllői-út 16/B).

Titkárok:

Ballai Károly, áll. tisztviselő; *Gyulai Aladár*, felső keresk. iskolai tanár; *Nemes Lipót*, polgári iskolai tanár; *Répay Dániel*, állami tanítónőképző-intézeti tanár.

Jegyzők:

Dániel Jenőné Lamács Lujza, polgári iskolai tanárnő; *Gröber Vilma*, tanítónő; *Lázár Szilárd* dr., főreáliskolai tanár.

Könyvtáros:

Bors Jolán, tanítónő.

Pénztári- és könyvkiadóhivatal vezetője:

Kanizsai Dezső, siketnéma-intézeti tanár.

Ellenőr:

Ballai Károly,

Szerkesztők:

„A Gyermek” c. folyóirat szerkesztője: *Nagy László*.

A „Gyermektanulmányi Könyvrár” szerkesztője: *Nógrády L. dr.*

A „Gyermektanulmányi Füzetek” szerkesztője: *Eötvös K. Lajos*.

A Gyermektanulmányi Múzeum kiadványainak szerkesztője: *Ballai Károly*.

A központi szakosztályok tisztviselői:

1. A kísérleti szakosztály.

Elnök: *Ranschburg Pál dr.*, egyetemi m. tanár. (IV., Bécsi-utca 1.)

Titkár: *Vértes O. József dr.*, tanár.

2. Adatgyűjtő szakosztály.

Elnök: *Nógrády László dr.*, főgimn. tanár. (X., Delej utca 1.)

Titkár: (betöltetlen).

3. Pedagógiai szakosztály.

Elnök: *Weszely Ödön dr.*, székesfőv. főigazgató, egyetemi m. tanár. (VIII.,
Mária Terézia-tér 8–9.)

Titkár: (betöltetlen).

4. Jogi- és gyermekvédelmi szakosztály.

Elnök: *Angyal Pál dr.*, egy. tanár, a M. Tudományos Akadémia 1. tagja.

Titkár: *Nemes Lipót.*

Gyermektanulmányi Múzeum.

(VIII., Mária Terézia-tér 8–9.)

Elnök: *Nagy László.*

Vezetőtítkár: *Ballai Károly.*

Titkár: *Ferencz Ella*, tanítónő.

Gyermekirodalmi Bizottság.

Elnök: *Nógrády László dr.*

Előadó: *Répay Dániel.*

B) FIÓKKÖRÖK.

I. Kassa.

Elnök: *Fischer-Colbrie Ágoston dr.*, megyés püspök.

Ügyv. alelnök: *Takács Béla*, kir. tanfelügyelő.

Titkárok: *Ősz Béla dr.* és *Nevelős Lajos*, kir. s. tanfelügyelők.

II. Nagybecskerek.

(mint a Torontálmegyei Közművelődési Egyesület egyik osztálya.)

Elnök: *Grézló János*, kir. tan., tanfelügyelő.

Titkár: *Büchler Hugó*, áll. kisegítő iskola vezetője.

III. Nagyvárad.

Elnök: *Vasady Lajos*, kir. tan., tanfelügyelő.

Ügyv. elnök: *Edelmann Menyhért dr.*, áll. gyermekmenhely igazg.-főorvosa

Ügyv. alelnök: *Laszcsik Ernő*, tanítóképző tanár.

Titkár: *Zöldy Bertalan*, tanító.

IV. Pécs.

Diszelnök: *Angyal Pál dr.*, egyetemi tanár, Budapest.

Elnök: *Ember János*, kir. tan., tanfelügyelő.

Titkár: *Szieberth Róbert*, igazgató.

V. Pozsony.

Elnök: *Albrecht János*, tanker. kir. főigazgató.

Ügyv. alelnök: *Wollmann Elma*, áll. tanítónőképző-intézeti igazgató.

Titkár: *Jámbor György dr.*, főgimn. tanár.

VI. Szeged.

Elnök: *Szele Róbert*, tanker. kir. főigazgató.

Társelnökök: *Orkouyi Ede dr.*, táblabíró; *Turcsányi Imre dr.*, áll. gyermekmenhely igazgató-főorvosa.

Ügyv. alelnök: *Klug Péter*, siketnéma-intézeti igazgató.

Titkár: (betöltetlen).

VII. Szepesmegye (Lőcse).

Elnök: *Hajnóci R. József dr.*, kir. tan., tanfelügyelő.

Ügyv. alelnök: *Grosch Ödön*, igazgató.

Titkár: *Fedor Miklós*, tanító.

VIII. Szolnok.

Elnök: *Siposs Orbán*, országgyűl. képviselő.

Titkár: *Acsai Mihály*, igazgató.

IX. Szombathely.

Elnök: *Békassy István dr.*, főispán.

Ügyv. alelnök: *Gerlits Sándor*, szerkesztő, árvaházi igazgató.

Titkár: *Török Sándor*, vakok intézetének igazgatója.

